
DĚJEPIS

1. – 4. ročník osmiletého gymnázia

I. Charakteristika a cíle předmětu

Hlavním posláním výuky dějepisu na nižším stupni osmiletého gymnázia je přispět k položení základů odpovědného a kultivovaného občanství mladého člověka. Obsah předmětu je koncipován a stratifikován tak, aby vynikly dominantní komponenty vývoje naší civilizace. Pojetí školního dějepisu klade v souladu se soudobými trendy důraz na pochopení především těch dějinných aspektů, jejichž odraz v reálném čase stimuluje potřebu hledání aktualizačních paralel a genetických kódů stávající společnosti. Jako motiv filozofické integrace, či nosnou osu „dějinného příběhu“ doporučuje tento koncept ideu „hledání lidské důstojnosti“, která prolíná celým dějinným časem a v našem věku nabývá podoby kodexu lidských a občanských práv. Ke specifickým možnostem výuky dějepisu patří i programová kultivace hodnotových postojů, jakými jsou úcta ke kulturnímu dědictví lidstva a vlastního národa, smysl pro toleranci ve vztahu k odlišným civilizačním soustavám, či nalézání křehké rovnováhy mezi fenoménem vlastenectví a moderního občanství. Ačkoliv je důležitým cílem předmětu seznámení žáků se základní faktografií a problematikou, invenuje dějepis komunikativní dovednosti, především schopnost zaujímání vlastního názorového stanoviska, schopnost racionální argumentace, či vedení konstruktivního dialogu.

II. Obsah učiva

Přehled tematických celků

1. Úvod do dějepisu
2. Pravěk
3. Starověk
4. Středověk
5. Novověk
6. Moderní doba

Obsah tematických celků

1. Úvod do dějepisu

- význam historie a dějepisu, jejich obsah a smysl,
- odkaz minulých věků, památky, myšlenky a poznatky,
- hmotné a písemné prameny, archivy, muzea, galerie, knihovny,
- vnímání historického času, periodizace dějin

2. Pravěk

- vnitřní chronologické členění,
- archeologie a nejvýznamnější archeologická naleziště,

- nálezové artefakty a práce s nimi,
- antropologická geneze,
- starší doba kamenná, klimatický vývoj, způsob obživy, charakter industrie, počátky osídlení,
- způsoby pohřbívání, náboženství, nejstarší umělecké projevy,
- střední a mladší doba kamenná, přechod k usedlému způsobu života, vznik zemědělství,
- pěstování obilnin, chov dobytka, lov, sběračství,
- projevy hmotné a duchovní kultury,
- pozdní doba kamenná, technický pokrok v zemědělství,
- sociální diferenciacie společnosti, sídelní fortifikace, zpracování kovů, rozvoj řemesel,
- úcta k zemřelým, vyšší formy náboženských představ, významné kulturní okruhy,
- doba bronzová, nové technologie výroby a zpracování kovů, vznik dálkového obchodu,
- utváření nejstarších etnik, změny ve vnitřním uspořádání společnosti,
- doba železná, vymezení pojmů halštát, latén,
- význam technologie zpracování železa, řemesla, obchod, doprava,
- Keltové a jejich civilizace,
- naše země v období římském, germánském a v době „stěhování národů“

3. Starověk

- Mezopotámie, vznik městských států, Sumerové, Asýrie, Babylónie,
- zemědělství, obchod, řemeslo, náboženství, věda, písmo a literatura, umění, architektura,
- Egypt, archaická, stará, střední a nová říše, vpád mořských národů,
- ztráta politické suverenity, Egypt pod řeckou, římskou a perskou svrchovaností,
- zemědělství, obchod, řemeslo, náboženství, věda, písmo a literatura, umění, architektura,
- civilizace Předního východu, Chetitě a Foiničané,
- hebrejská říše a její kulturní specifika, judaismus jako pramen evropské kulturní tradice,
- kultury starověké Indie a Číny, jejich politická, hospodářská a kulturní specifika
- zrod antické civilizace, minójská kultura, mykénská kultura, „homérské období“,
- archaické období, vznik městských států, řecká kolonizace, raná řecká tyranis,
- oligarchie versus demokracie, soupeření Sparty s Athénami,
- klasické období, řecko-perské války,
- athénský námořní spolek, Periklovy reformy, peloponéská válka,
- nástup makedonské moci, vznik a pád makedonské říše, helénismus,
- kultura a vzdělanost ve starověkém Řecku, náboženství, malířství, sochařství, architektura,
- věda, písmo a literatura, epos, divadlo, sport a hry
- prehistorické osídlení Itálie, Etruskové a jejich kultura,
- počátky Říma a zrod jeho kulturních, politických a hospodářských fenoménů,
- doba královská, reformy Servia Tullia,
- raná římská republika, konflikt plebejců s patricii, ovládnutí Apeninského poloostrova,
- cesta k římské hegemonii ve Středomoří, punské války, dobytí Makedonie a Řecka,
- krize republiky, pokusy o vnitropolitickou reformu, povstání otroků, zánik republiky,
- občanská válka, první triumvirát, César a počátky samovládné moci,
- druhý triumvirát, Augustus a vznik principátu,
- rané císařství za vlády Tiberiovců a Flaviovců, mocenské vzepětí císařského Říma,
- kolonát, války s „barbarskými“ národy, počátky vnitropolitické krize impéria,
- pozdní Řím, nástup křesťanství a jeho proměna ve státní náboženství,
- rozpad říše, stěhování národů, zánik říše západořímské,
- charakteristika římské kultury, architektura, literatura, věda, výtvarné umění, divadlo

4. Středověk

- vznik „barbarských“ států, zárodky feudálních principů a jejich fungování,
- franká říše, přijetí křesťanství, Karel Veliký a kultura karolinské doby, Verdunská smlouva,
- byzantská říše, občanský zákoník, císařopapismus, mocenské a kulturní vzepětí,
- křesťanství v životě středověkého člověka, organizace křesťanské církve, církevní rozkol,
- Arabové a jejich výboje, vznik islámu a jeho konfrontace s křesťanskou Evropou,
- příchod Slovanů, slovanská hradiště, Sámova říše, počátky dějin črbských zemí,
- státy východních a jižních Slovanů, Kyjevská Rus, Bulharsko, Srbsko a Chorvatsko,
- východofranská říše, vznik Svaté říše římské, otonská dynastie,
- vznik velkomoravské říše, cyrilometodějská misie, rozkvět a pád Velké Moravy,
- kočovné národy, Maďaři a zrod uherského státu,
- prameny české státnosti, první Přemyslovci, kristianizace, pražské biskupství,
- vztah českého státu k římské říši a jeho vývoj do konce 12. století,
- románská kultura v Evropě a její nejvýznamnější projevy v našich zemích,
- proměna středověké krajiny, nová podoba vesnice a nové postupy v zemědělství,
- vnitřní a vnější kolonizace, zakládání měst, městská práva, uspořádání městské společnosti,
- Židé a jejich život ve středověké společnosti,
- křížové výpravy jako mocenské i kulturní setkání křesťanského a islámského světa,
- vývoj nejvýznamnějších evropských států ve 13.-15. století,
- soupeření Anglie s Francií, „stoletá válka“ a její důsledky,
- mongolská expanze, vývoj v Polsku a Rusku, osmanští Turci, pád Byzance,
- reconquista a vznik španělského království,
- český stát dědičným královstvím, mocenské ambice posledních Přemyslovců,
- nástup Lucemburků, Karel IV., vznik zemí Koruny české a jejich všestranný rozkvět,
- Václav IV., prohlubování krizových jevů, Čechy na prahu husitské revoluce,
- reformní hnutí, Jan Hus, počátek husitské revoluce,
- program revolučních sil, významné osobnosti, husitské válečnictví, destabilizace země,
- výsledky revoluce, kompaktní, kultura husitské epochy,
- český stát v období poděbradském a jagellonském,
- gotická kultura v Evropě a v Čechách, architektura, sochařství, malířství, písemnictví

5. Novověk

- zámožské objevy a jejich důsledky, hospodářské a společenské změny v Evropě 15.-16. století,
- mimoevropské civilizace a jejich konfrontace s evropskou kulturou,
- vznik humanismu a renesance v Itálii, nové pojetí světa a člověka,
- reformace, její podoby a šíření v evropském prostoru,
- německá reformace a vnitropolitická krize v říši,
- stabilizace a nástup katolicismu, Španělsko za Karla V. a Filipa II.,
- počátky náboženských válek, boj Nizozemí za svobodu,
- počátky absolutistické monarchie v Anglii a ve Francii,
- vznik nezávislého ruského státu, samoděržaví, pravoslaví, diferenciacie evropského vývoje,
- vývoj v Polsku, švédské a turecké války,
- české země součástí habsburského soustátí,
- česká stavovská společnost a počátky protihabsburského odboje, náboženské poměry,
- Rudolf II. a jeho doba, charakteristika předbělohorské kultury,
- české stavovské povstání a třicetiletá válka,
- výsledky třicetileté války a její důsledky pro Evropu i české země,
- občanská válka v Anglii, francouzský absolutismus Ludvíka XIV.,

- cesta Ruska a Pruska k velmocenskému postavení,
- vývoj habsburské monarchie po třicetileté válce a postavení českých zemí,
- barokní kultura, myšlenkový obsah, architektura, malířství, sochařství, hudba, divadlo,
- české země v době osvěcenského absolutismu Marie Terezie a Josefa II.,
- mimoevropský svět v 17. a 18. století, evropský kolonialismus a rozvoj světového trhu,
- boj anglických osad za nezávislost, vznik Spojených států amerických,
- francouzská revoluce a napoleonské války,
- vznik rakouského císařství a Vídeňský kongres,
- průmyslová revoluce a její společenské důsledky v Evropě a v Čechách,
- národněosvobozenká hnutí, liberalismus, nacionalismus, koncepty řešení sociální otázky,
- formování občanské společnosti, české země v době předbřeznové,
- vznik novodobých národů, české národní obrození a jeho fáze,
- revoluční rok 1848, události ve Francii, Itálii, Německu, Rakousku a v Čechách,
- klasicismus, romantismus, biedermeier, kultura a věda v první polovině 19. století,
- sjednocení Itálie a Německa, Francie republikou,
- rozklad osmanské říše, krymská válka, carské Rusko na cestě reformem,
- občanská válka ve Spojených státech amerických,
- neoabsolutismus, podnikatelská éra, prusko-rakouský konflikt, dualismus a jeho následky,
- kulturní vývoj v českých zemích v 50. a 60. letech,
- technicko-vědecký rozvoj a jeho odraz v hospodářské i sociální oblasti,
- politika imperiálních mocností, koloniální výboje, „východní otázka“, Berlínský kongres,
- vývoj parlamentního systému a občanského života v monarchii,
- politika českého měšťanstva, pokus o české vyrovnání, koncepce pasivní politiky,
- sociální otázka, pokusy o její teoretické a praktické řešení,
- změny v charakteru výroby a podnikání na přelomu 19. a 20. století,
- přechod k české aktivní politice, punktace, diferenciacie českého politického života,
- vnitropolitický vývoj imperiálních mocností, základní rysy evropské a světové politiky,
- cesta k první světové válce, průběh války, ruská revoluce, rozvrat a krize tradičních hodnot,
- přehled kulturního vývoje a myšlení na přelomu století

6. Moderní doba

- Versailleská mírová smlouva a poválečné uspořádání světa, Washingtonská konference,
- základní vývojové tendence mezinárodních vztahů ve 20. letech,
- nástup totalitních režimů v evropských zemích,
- světová hospodářská krize a její odraz ve vnitropolitickém vývoji nejvýznamnějších států,
- válečná ohniska, blok fašistických států, systém kolektivní bezpečnosti, Mnichov,
- vznik ČSR, T.G.Masaryk, postavení a charakteristika nového státu,
- hospodářská krize, hledání východisek, polarizace společnosti, ohrožení demokracie,
- sudetoněmecká otázka, eskalace vnitropolitického napětí, cesta k Mnichovu,
- přehled vývoje světové a české kultury ve 20. a 30. letech,
- příčiny 2. světové války, nástup německé agrese, porážka Francie, bitva o Británii,
- střetnutí dvou totalitních režimů, rozhodující zlom, globalizace válečného konfliktu,
- otevření druhé fronty, jednání o poválečném uspořádání světa,
- válka a civilní obyvatelstvo, holocaust, krize duchovních základů evropské civilizace,
- porážka Německa a Japonska, ustavující zasedání OSN, Postupimská konference,
- bilance 2. světové války, devastace materiálních, kulturních a morálních hodnot,
- důsledky Mnichova, Česko-Slovenská republika, její charakter, rozklad a zánik,
- Protektorát Čechy a Morava, domácí a zahraniční odboj, perzekuce obyvatelstva,
- představy o poválečném vývoji, květnové povstání, osvobození a obnova státnosti

- počátek konfrontace mezi Východem a Západem, vznik supervelmocí a jejich bloků,
- rozklad koloniálního systému, konflikt na Středním a Blízkém východě,
- vznik OSN, lidská práva, Norimberský soudní tribunál, mírové smlouvy,
- Trumanova doktrína, založení Informbyra, Marshallův plán hospodářské obnovy,
- studená válka, německá otázka, berlínská krize, vznik SRN a NDR,
- roztržka s Jugoslávií, NATO a Varšavská smlouva, korejská válka, Pařížské dohody,
- sovětský blok za studené války, nástup konzervatismu a liberalismu v západním světě,
- dekolonizace, hospodářské a sociální problémy rozvojových zemí,
- ohniska nových konfliktů, židovsko-arabský spor, Indočína, Vietnam, karibská krize,
- nový kurz sovětské politiky, uvolňování mezinárodního napětí, duch koexistence,
- komunistický blok po Stalinově smrti, prohlubování procesu západoevropské integrace,
- jednání o omezení strategických zbraní, Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě,
- thatcherismus, koncepce strategické iniciativy R. Reagana, zostření mezinárodního napětí,
- „glasnost a perestrojka“, reformy v SSSR, pád totalitních režimů a rozklad sovětského státu,
- sjednocení Německa, konec studené války, integrace demokratického světa,
- poválečná obnova ČSR, zápas demokratických sil s komunistickou mocí,
- odmítnutí Marshallova plánu, ofenzíva totalitních sil, únorový převrat,
- teror jako prostředek přeměny společnosti, politické procesy, socialistická ekonomika,
- vznik ČSSR a pokus o reformu socialismu v Československu v roce 1968,
- sovětská okupace a období normalizace, počátky disentu a jeho boj o vědomí národa,
- „něžná revoluce“, pád komunismu, problémy návratu naší země do světa demokracie,
- globální problémy lidstva, kulturní vývoj ve druhé polovině 20. století

III. Přístupy k obsahu a organizaci výuky

Vymezený obsah učiva vychází ze Standardu základního vzdělávání a akceptuje časovou dotaci předepsanou učebním plánem. V souladu s výše jmenovaným dokumentem kladou osnovy důraz na propojenost souvislostí světových a národních dějin, akcentují vzájemné prolínání různých rovin společenského pohybu a v neposlední řadě vybízejí k hledání odrazů obecných dějinných procesů v regionální oblasti. Zásadní úlohu sehrává v koncepčním pojetí předmětu zájmově motivační faktor, jinými slovy, podchycení a programové kultivování potřeby mladého člověka hledat vlastní identitu ve výslednici historického času. Při koncipování časově tematického plánu pro jednotlivé ročníky lze doporučit následující model obsahové struktury:

- úvod do dějepisu, pravěk, starověk,
- středověk, raný novověk (doba baroka),
- novověk (doba osvícenství), doba „belle époque“,
- moderní doba

Odborný gestor VÚP: PhDr. Pavel Jiříčko

DĚJEPIS

1. – 4. ročník čtyřletého gymnázia 5. – 8. ročník osmiletého gymnázia

I. Charakteristika předmětu

Hlavním posláním výuky dějepisu na čtyřletém gymnáziu je přispět k položení základů odpovědného a kultivovaného občanství mladého člověka. Obsah předmětu je koncipován a stratifikován tak, aby vynikly dominantní komponenty vývoje naší civilizace. Pojetí školního dějepisu klade v souladu se soudobými trendy důraz na pochopení především těch dějinných aspektů, jejichž odraz v reálném čase stimuluje potřebu hledání aktualizačních paralel a genetických kódů stávající společnosti. Jako motiv filozofické integrace, či nosnou osu „dějinného příběhu“, doporučuje tento koncept ideu „hledání lidské důstojnosti“, která prolíná celým dějinným časem a v našem věku nabývá podoby kodexu lidských a občanských práv. Ke specifickým možnostem výuky dějepisu patří i programová kultivace hodnotových postojů, jakými jsou úcta ke kulturnímu dědictví lidstva a vlastního národa, smysl pro toleranci ve vztahu k odlišným civilizačním soustavám, či nalézání křehké rovnováhy mezi fenoménem vlastenectví a moderního občanství. Ačkoliv je důležitým cílem předmětu seznámení studentů se základní faktografií a problematikou, inveniují dějepis komunikativní dovednosti, především schopnost zaujímání vlastního názorového stanoviska, schopnost racionální argumentace, či vedení konstruktivního dialogu.

II. Obsah učiva

Přehled tematických celků

1. Úvod do dějepisu
2. Pravěk
3. Starověk
4. Středověk
5. Novověk
6. Moderní doba

Obsah tematických celků

1. Úvod do dějepisu

- historie a dějepisectví, jejich pojetí v minulosti a význam dějepisu pro moderního člověka,
- druhy historických pramenů a metody historikovy práce,
- společenské instituce uchovávající dědictví minulosti, archivy, muzea, galerie, knihovny,
- vnímání historického času a periodizace dějin

2. Pravěk

- antropologická geneze člověka, úloha archeologie, interpretace nálezových artefaktů,
- paleotit a jeho vnitřní členění, homo erectus, homo sapiens, homo sapiens sapiens,

- mezolit, zásadní klimatické změny,
- neolit, usedlý způsob života, počátky zemědělství, zrod kultovních představ,
- eneolit, metalurgie a zpracování kovů, patriarchát, nejvýznamnější kulturní okruhy,
- doba bronzová, kultura únětická, mohylová, kultura popelnicových polí,
- doba železná, halštat, latén, Keltové v našich zemích, Skythové a Thrákové,
- doba římská, kulturní vliv římského impéria, Germáni, stěhování národů

3. Starověk

- počátky mezopotámské civilizace, Sumer, Akkad, Asýrie, Babylonie,
- zemědělství, řemesla, obchod, náboženství, literatura a věda, architektura, sochařství,
- počátky egyptských dějin, stará, střední a nová říše, období ztráty politické svrchovanosti,
- správa egyptského státu, sociální rozvrstvení obyvatelstva, zemědělství a obchod,
- náboženství, hieroglyfy, literární památky, architektura, sochařství a malířství,
- civilizace Předního východu, Chetitě, Foiničané, Frygové, Lýdové, perská říše,
- vznik a rozkvět hebrejského státu, judaismus jako pramen evropské kulturní tradice,
- starověká Indie, bráhmánství, buddhismus, hinduismus, literatura, věda a umění,
- starověká Čína, taoismus, konfucianismus, literatura, věda a umění
- zrod antické civilizace, egejská oblast, minójská kultura, mykénská kultura,
- období „temných staletí“, tzv. homérská společnost, patriarchální otroctví,
- archaické období, vznik polis, velká řecká kolonizace a její důsledky,
- sociální problémy městských států, raná tyranis, náboženství, sportovní hry,
- aristokratické zřízení v Athénách, Solónovy reformy, Kleisthenovy reformy,
- státní zřízení ve Spartě, sociální rozvrstvení, messénské války, peloponéský spolek,
- umění a myšlení archaické doby, řecké mýty, počátky filozofie, architektura a umění,
- klasické období, řecko-perské války, athénská demokracie, Perikles, peloponéská válka,
- kultura klasického Řecka, divadlo, filozofie, dějepisectví, výtvarné umění, architektura,
- období makedonské hegemonie, Alexandrova říše, helénistické státy a jejich kultura,
- příchod italských kmenů, Etruskové a jejich kultura, Řím v době královské,
- raná římská republika, římské republikánské instituce, boj plebejů s patricií,
- vrcholný rozkvět římské republiky, punské války, expanze ve východním Středomoří,
- počátky římského umění a literatury, vliv řecké vzdělanosti,
- krize římské republiky, vnitropolitické reformy, optimáti a populárové, Sullova diktatura,
- povstání otroků, I. triumvirát, občanská válka a Césarova diktatura, cesta k samovládě,
- II. triumvirát, legalizace Augustovy moci, stabilizace říše, kultura Augustovy doby,
- principát, rozmach impéria v 1. a 2. století, budování impéria a jeho správa, romanizace,
- kultura a náboženství v době principátu,
- politická a hospodářská krize impéria, nápor „barbarských kmenů“,
- křesťanství a jeho šíření, pronásledování křesťanů v Římě, Nový zákon a jeho význam,
- dominát a zánik antického světa, společenské a hospodářské poměry, rozdělení říše,
- kultura pozdní antiky, průnik antických a křesťanských tradic

4. Středověk

- barbarské státy, Langobardi, Ostrogóti, Vizigóti, zrod feudálních principů společnosti,
- francká říše, majordomové, Karel Veliký, karolinská renesance, Verdunská smlouva,
- vznik Francie, normanské nájezdy, Kapetovci, clunyská reforma,
- vývoj v Itálii, Burgundsko, Benátky, papežský stát,
- Svatá říše římská, maďarské nájezdy, renovatio imperii, boj o investituru,
- severní a střední Evropa v raném středověku,
- středověké zemědělství, technologie výroby, osevní systémy, vznik kulturní krajiny,

- byzantská říše, mocenský vzestup, císařopapismus, ortodoxní církev, byzantská kultura,
- Kyjevská Rus, Varjagové, přijetí křesťanství, Bulhaři, Pečeněhové, Tataři,
- arabská společnost, Mohamed, sunnité a šíité, sociálně ekonomický vývoj, kultura,
- Židé a jejich život ve středověké společnosti,
- Sámova říše, vzestup a pád Velké Moravy, počátky české státnosti,
- český stát v době knížecí, seniorát, krize přemyslovské dynastie,
- vzdělanost, umění a životní styl v době raného středověku, románská kultura,
- křížové výpravy, konfrontace křesťanského světa s islámem,
- mocenské soupeření mezi Anglií a Francií, Velká listina svobod, „stoletá válka“,
- Svatá říše římská za Lucemburků a prvních Habsburků,
- vznik měst, městská práva, řemesla, obchod, sociální složení městského obyvatelstva,
- Latinské císařství a zánik byzantské říše, turecké výboje a osmanská říše,
- mocenské ambice českého státu za posledních Přemyslovců a jejich zhroucení,
- Čechy v době lucemburské, politický, hospodářský a kulturní rozměr Karlovy vlády,
- konec české prosperity, vážné poruchy ve fungování společnosti, zrod husitské ideje,
- husitství, vzestup a pád revoluční vlny, výsledky a důsledky české reformace,
- konsolidace Čech v době poděbradské a jagellonské, cesta ke stavovské monarchii,
- vzdělanost, umění a životní styl v době vrcholného středověku, gotická kultura

5. Novověk

- zámožské objevy, vznik a rozmach koloniálních říší, konstituování světového trhu,
- setkání křesťanského světa s mimoevropskými kulturami Asie, Afriky a Ameriky,
- renesance a humanismus jako nové pojetí světa i člověka,
- spor konciliarismu s papalismem, německá reformace a její šíření v Evropě,
- francouzsko-habsburské soupeření o hegemonii v Evropě, boj Nizozemí za nezávislost,
- hospodářský a politický nástup alžbětinské Anglie, proces utváření ruského státu,
- nástup nových prvků v evropské ekonomice 16. století,
- české země po nástupu Habsburků, konflikt absolutismu se stavovstvím,
- zápas o náboženskou a politickou svobodu, protireformace, Česká konfese, Majestát,
- humanismus a renesance v našich zemích,
- prohlubování náboženských, hospodářských i politických konfliktů mezi velmocemi,
- vznik mocenských seskupení, třicetiletá válka, její charakter, výsledky a důsledky,
- anglická cesta k parlamentní demokracii,
- diferenciaci evropského vývoje, střetávání absolutismu s parlamentarismem,
- mezinárodní vztahy ve znamení francouzské hegemonie,
- přeměny ve východní a střední Evropě, politický vzestup Ruska a Pruska,
- hospodářství a život společnosti v 16. a 17. století,
- konec stavovské monarchie, české stavovské povstání a jeho důsledky,
- třicetiletá válka a státoprávní integrace českého státu v habsburském soustátí,
- překonání následků třicetileté války, refeudalizace českého venkova, počátky manufaktur,
- barokní kultura, architektura, výtvarné umění, literatura, hudba, životní styl,
- svět v době nástupu britské koloniální velmoci, globalizace politiky a ekonomiky,
- osvětenství jako duchovní vize občanské společnosti,
- boj anglických osad za nezávislost, vznik Spojených států amerických,
- Velká francouzská revoluce, její příčiny, průběh a důsledky, mezinárodní ohlas,
- vláda direktoria, Napoleon Bonaparte, napoleonské války, Vídeňský kongres,
- období restaurace a rovnováhy sil (1815-1848),
- romantismus, biedermeier, zrod kultury občanské společnosti,
- německé národní hnutí, revoluční události v Itálii, Španělsku, Rusku a ve Francii,

- zrození industriální společnosti, průmyslová revoluce a její důsledky,
- liberalismus, nacionalismus, sociální otázka a koncepty jejího řešení,
- revoluční rok 1848 v Evropě a varianty jeho politických vyústění,
- osvícenský absolutismus Marie Terezie a Josefa II., zrušení nevolnictví, toleranční patent,
- české země v době předběžnové, národní obrození, meternichovský absolutismus,
- revoluční rok 1848 v Čechách, formulování národního programu,
- Velká Británie jako světová velmoc, pluralitní vnitropolitický systém, sociální reformy,
- sjednocení Itálie a Německa, Francie mezi císařstvím a republikou, Pařížská komuna,
- reformy v carském Rusku, krymská válka, Berlínský kongres, občanská válka v USA,
- technicko-vědecká revoluce, její hospodářské a společenské důsledky,
- ústup klasických koloniálních velmocí, velmocenský vzestup Německa a USA,
- mezinárodní vztahy v předvečer 1. světové války, vznik velmocenských seskupení,
- 1. světová válka, ruská revoluce, rozvrat a krize tradičních hodnot,
- přehled kulturního vývoje ve druhé polovině 19. století, změny životního stylu,
- počátky parlamentarismu v našich zemích, rozvoj českého společenského života,
- rakousko-uherský dualismus, boj o české státní právo, fundamentální články,
- „drobečková“ politika, postup politické diferenciacie české společnosti, realisté,
- krize habsburské monarchie, střet nacionalismu a ideje občanské společnosti,
- odraz technického převratu v ekonomice českých zemí, česká kultura přelomu století,
- česká společnost a světová válka, zahraniční akce, zhroutil Rakousko-Uherska

6. Moderní doba

- Versailleská mírová smlouva a poválečné uspořádání světa, Washingtonská konference,
- hlavní trendy vývoje mezinárodních vztahů v období poválečné obnovy,
- vznik totalitních idejí, zrod fašismu v Itálii, německý nacismus, cesty sovětské moci,
- národněosvobozenká hnutí a růst politické role koloniálních zemí,
- hlavní trendy vývoje mezinárodních vztahů ve druhé polovině 20. let,
- světová hospodářská krize, odraz ve vnitropolitickém vývoji nejvýznamnějších zemí,
- nástup nacismu k moci, charakter režimu, nacistická ideologie, Norimberské zákony,
- Stalinova diktatura, industrializace a kolektivizace, teror sovětské moci,
- vznik válečných ohnisek, zformování bloku fašistických států, politika appeasementu,
- systém kolektivní bezpečnosti, anšlus Rakouska, Mnichovská dohoda, cesta k válce,
- vznik ČSR, osobnost T. G. M., hospodářství, zahraniční politika, národnostní složení,
- vnitropolitický systém, konfrontace státotvorných a opozičních sil, úspěšná stabilizace,
- hospodářská krize, hledání východisek, polarizace společnosti, ohrožení demokracie,
- sudetoněmecká otázka, eskalace vnitropolitického napětí, cesta k Mnichovu,
- příčiny světové války, nástup německé agrese, porážka Francie, bitva o Británii,
- střetnutí dvou totalitních režimů, rozhodující zlom, globalizace válečného konfliktu,
- otevření druhé fronty, jednání o poválečném uspořádání světa,
- válka a civilní obyvatelstvo, holocaust, krize duchovních základů evropské civilizace,
- porážka Německa a Japonska, ustavující zasedání OSN, Postupimská konference,
- bilance druhé světové války, devastace materiálních, kulturních a morálních hodnot,
- důsledky Mnichova, Česko-Slovenská republika, její charakter, rozklad a zánik,
- Protektorát Čechy a Morava, domácí a zahraniční odboj, persekuce obyvatelstva,
- představy o poválečném vývoji, květnové povstání, osvobození a obnova státnosti,
- počátek konfrontace mezi Východem a Západem, vznik supervelmocí a jejich bloků,
- rozklad koloniálního systému, konflikt na Středním a Blízkém východě,
- vznik OSN, lidská práva, Norimberský soudní tribunál, mírové smlouvy,

- Trumanova doktrína, založení Informbyra, Marshallův plán hospodářské obnovy,
- období studené války, německá otázka, berlínská krize, vznik SRN a NDR,
- roztržka s Jugoslávií, NATO a Varšavská smlouva, korejská válka, Pařížské dohody,
- sovětský blok za studené války, nástup konzervatismu a liberalismu v západním světě,
- proces dekolonizace, politické, hospodářské a sociální problémy rozvojových zemí,
- ohniska nových konfliktů, židovsko-arabský spor, Indočína, Vietnam, karibská krize,
- nový kurz sovětské politiky, uvolňování mezinárodního napětí, duch koexistence,
- komunistický blok po Stalinově smrti, prohlubování procesu západoevropské integrace,
- jednání o omezení strategických zbraní, Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě,
- thatcherismus, koncepce strategické iniciativy R. Reagana, zostření mezinárodního napětí,
- „glasnost a perestrojka“, reformy v SSSR, pád totalitních režimů a rozklad sovětské moci,
- sjednocení Německa, konec studené války, integrace demokratického světa,
- poválečná obnova ČSR, zápas demokratických sil s komunismem, německý odsun,
- odmítnutí Marshallova plánu, ofenziva totalitních sil, únorový převrat,
- teror jako prostředek přeměny společnosti, politické procesy, socialistická ekonomika,
- vznik ČSSR a pokus o reformu socialismu v Československu v roce 1968,
- sovětská okupace a období normalizace, počátky disentu a jeho boj o vědomí národa,
- „něžná revoluce“, pád komunismu, návrat naší země do světa demokracie,
- globální problémy lidstva, přehled kulturního vývoje ve druhé polovině 20. století

III. Přístupy k obsahu a organizaci výuky

Učební plán 1. až 3. ročníku čtyřletého gymnázia vymezuje pro výuku dějepisu pevnou časovou dotaci. Ve čtvrtém ročníku gymnázia je předmět v učebním plánu označen „R“, což znamená, že o jeho zařazení rozhoduje ředitel školy. Koncepční rozvržení látky do jednotlivých ročníků provádí vyučující na základě tohoto rozhodnutí tak, aby v obou možných variantách (1.- 3., 1.- 4.) zvládl obsah předepsaného učiva v plném rozsahu. Stejně ustanovení platí i pro gymnázium osmileté, kde je pevná časová dotace stanovena pro 5. až 7. ročník s disponibilní dotací v ročníku osmém.

Specifickým aspektem výuky dějepisu na čtyřletém a vyšším osmiletém gymnáziu je programově cílený důraz na problémovou výuku, která nabízí velké možnosti rozvoje tvůrčích aspirací studentů, dává ideální prostor k rozvinutí jejich analytických i generalizačních schopností, a v neposlední řadě umožňuje tematický exkurz do oblastí vymezených specifickým zaměřením školy. Jelikož lze u studentů předpokládat solidní vybavenost základní faktografií i jistou průpravu myšlení, je velmi vhodné prokládat lineární osu výkladu prvky pluralitních pohledů a odlišných koncepčních přístupů. Především ve vyšších ročnících gymnázia lze využít bohatých možností mezipředmětových vztahů, jejichž systémové aplikování plně koresponduje s principem moderní vědy, založené na rozvoji mezních či interdisciplinárních oborů.

Odborný garant VÚP: PhDr. Pavel Jiříčko